

NORGES HØYESTERETT

Den 1. juni 2005 avsa Høyesterett dom i

HR-2005-00880-A, (sak nr. 2005/224)), straffesak, anke,

Den offentlige påtalemyndighet (førstestatsadvokat Gunnar Holm Ringen)

mot

A

B

(advokat Berit Reiss-Andersen)

S T E M M E G I V N I N G :

(1) Dommer **Støle**: Saken gjelder reaksjonsfastsettelsen for brudd på regnskapsloven, ligningsloven, valutareguleringsloven og straffelovens heleribestemmelse ved utøvelsen av såkalt hawala bankvirksomhet.

(2) Oslo tingrett avsa 10. juli 2003 dom som for A og B har slik domsslutning:

”1. A, født 0.0.63, dømmes for overtredelse av regnskapsloven § 8-5 første ledd annet straffalternativ jfr. § 1-2 jfr. §§ 2-1, 2-2, 2-3, 2-4, 2-5, 2-6, 2-7, 3-1, 4-1 første ledd nr. 1, 4-6 og 8-2, ligningsloven § 12-1 nr. 1 d, jfr. § 12-2 nr. 1,2,3 og 4, jfr. § 4-2 nr. 1 bokstav a, straffeloven § 317 første og femte ledd og valutareguleringsloven § 10 jfr. § 1 jfr. forskrift om valutareguleringer § 18-4 jfr. kap. 4, alt sammenholdt med straffeloven § 62, til en straff av fengsel i 1 – ett – år og 2 – to – måneder.

Til fradrag i straffen går 44 – førtifire – dager for utholdt varetekt, jfr. strl. § 60.

2. A fradømmes retten til å drive selvstendig næringsvirksomhet, retten til å være daglig leder eller inneha annen ledende stilling i noe selskap, eller sitte i noe selskaps styre for et tidsrom av 3 – tre – år, jfr. strl. § 29 nr. 2.

3. A frifinnes for tiltalens post III a.

...

5. **B, født 0.0.60, dømmes for overtredelse av valutareguleringsloven § 10 jfr. § 1, jfr. forskrift om valutaregulering § 18-4, jfr. kap. 4, til en straff av fengsel i 45 – førtifem – dager, som gjøres betinget med en prøvetid på 2 – to – år, jfr. strl. § 52 flg.**

Til fradrag i straffen går 21 – tjueen – dager for utholdt varetekt dersom dommen skal sones.

6. **Påtalemyndighetens påstand om inndragning tas ikke til følge.”**

(3) De domfelte anket dommen til Borgarting lagmannsrett. A anket over straffutmålingen og avgjørelsen om rettighetstap. B anket prinsipielt over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet og subsidiært over straffutmålingen.

(4) Ved lagmannsrettens beslutning 25. november 2003 ble ankene henvist til behandling for så vidt gjaldt straffutmålingen, og for As vedkommende også spørsmålet om rettighetstap. Lagmannsretten avsa 28. januar 2005 dom med slik domsslutning:

”1. **I tingrettens domsslutning punkt 1 endres straffen for A til fengsel i 10 – ti – måneder, hvorav 6 – seks – måneder gjøres betinget med en prøvetid på 2 – to – år.**

2. **Tingrettens domsslutning punkt 2 tillegges: Rettighetstapet omfatter ikke virksomhet som gjelder tolketjeneste, undervisning eller liknende, og heller ikke næringsvirksomhet som enkeltmannsforetak.**

3. **I tingrettens domsslutning punkt 5 endres straffen for B til en bot stor 10.000 – titusen – kroner, subsidiært fengsel i 15 – femten – dager.”**

(5) Påtalemyndigheten har anket til Høyesterett over straffutmålingen for begge de domfelte.

(6) Saken har for Høyesterett vært behandlet sammen med sak nr. 2005/20 (HR-2005-00879-A).

(7) Jeg behandler først *anken vedrørende A*.

(8) A har i perioden 1999–2001 fra kontor i Oslo drevet internasjonal betalingsformidling gjennom organisasjonen Y som har hovedkontor i Hargeisa i Somalia. Når det gjelder det såkalte hawala banksystem, viser jeg til den beskrivelse som er gitt av førstvoterende i sak 2005/20 (HR-2005-00879-A), som er votert tidligere i dag. Også for A gjelder at virksomheten i hovedsak har gått ut på å formidle penger fra etniske somaliere i Norge til slekt og venner i Somalia. Om virksomheten heter det i lagmannsrettens dom:

”Hirad Emergency Relief drev først betalingsformidlingen ut fra lokalene til Røde Kors, med faste åpningstider. Y har fra 1999 drevet virksomheten fra leiet lokale i --- gate. Folk har kommet hit med penger, som har blitt samlet og levert DnB for videre forsendelse. Det beregnes et betalingsgebyr. Pengene blir så sendt til Djibouti. Herfra blir de fysisk fraktet til Somalia. Y har her hovedkontor i Hargeisa.

Virksomheten har vært omfattende. Det har ikke vært levert regnskap eller selvangivelse til myndighetene, men ut fra gjennomgang av fem konti som ble brukt til overføring av penger, er det lagt til grunn at det i årene 1999, 2000 og frem til de tiltalte ble pågrepet 5. oktober 2001, ble overført ca 120 millioner kroner. I 2001 ble det i følge tingrettens dom foretatt ca 18.000 transaksjoner.

Virksomheten har hatt inntekter fra betalingsgebyr og valutainntekter. Den er å anse som "selskap" som driver "økonomisk virksomhet", som utløser regnskapsplikt og selvangivelsesplikt, jf tingrettens dom."

- (9) Som følge av at det ikke har vært ført regnskaper, har det ikke vært mulig å få full oversikt over driften, men lagmannsretten har vist til tingretten, som har lagt til grunn at det i 2000 og 2001 har vært et overskudd på minst USD 68 120. Videre er det vist til beregninger foretatt av Økokrim som indikerer en brutto inntekt fra betalingsformidlingen på ca. 3,4 millioner kroner. Det er ellers lagt til grunn at A hadde en ledende rolle i virksomheten, men at han ikke hadde inntekter av denne.
- (10) Som for D i sak 2005/20 (HR-2005-00879-A), består domfellelsen av A for brudd på regnskapsloven og ligningsloven i at det ikke er blitt ført regnskaper for virksomheten i Norge, og at det ikke er innlevert selvangivelse til ligningsmyndighetene. Dette innebærer, som påpekt av lagmannsretten, at "inntekter og utgifter knyttet til pengeoverføringene og hvilket omfang det gjelder, i realiteten har vært utenfor offentlig kontroll". A sto oppført i foretaksregisteret som daglig leder og kontaktperson, og det er lagt til grunn at hans manglende kjennskap til de offentligrettslige kravene som gjaldt for virksomheten, var uaktsom.
- (11) Grunnlaget for domfellelsen for overtredelse av valutareguleringsloven § 1 jf. § 10 med tilhørende forskrift er at A i den perioden saken gjelder, forsettlig har drevet betalingsformidling med utlandet fra Ys Oslo-kontor uten at det forelå tillatelse fra Norges Bank.
- (12) A er videre dømt for ett tilfelle av uaktsomt heleri ved å ha medvirket til at USD 103 660, som stammet fra ulovlig virksomhet, ble formidlet videre gjennom systemet. Grunnlaget for domfellelsen er på dette punkt at han hadde unnlatt å etablere tilfredsstillende rutiner for å sikre at de pengeoverføringer som ble formidlet, kom fra lovlig virksomhet.
- (13) De dominerende forhold ved straffutmålingen er – som for D i sak 2005/20 (HR-2005-00879-A) – overtredelsene av regnskapsloven og ligningsloven.
- (14) Av den beskrivelse jeg har gitt, fremgår at det ved Y-kontoret i Oslo i tidsrommet fra 1999 til 5. oktober 2001 har vært drevet en omfattende økonomisk virksomhet uten at det har vært ført regnskaper eller har vært levert selvangivelser. Økonomisk har virksomheten gitt bruttoinntekter i form av transaksjonsgebyrer, valutakursgevinster og renteinntekter. Virksomheten fremstår som en filial av utenlandsk foretak, og skatteplikten til Norge og selvangivelsesplikten følger, som i sak 2005/20 (HR-2005-00879-A), av skatteloven av 1999 § 2-3 første ledd bokstav b og ligningsloven § 4-2 nr. 1 bokstav a. Lagmannsretten har lagt til grunn at det i det aktuelle tidsrom ble overført ca. 120 millioner kroner, at det i 2001 ble foretatt ca. 18 000 transaksjoner, og at bruttoinntekten ved formidlingsvirksomheten for samme år utgjorde ca. 3,4 millioner kroner. Det er ikke tvilsomt at det etter dette må reageres overfor A med ubetinget fengsel av noen varighet.
- (15) Lagmannsretten har i formildende retning tatt hensyn til at de domfeltes handlinger har vært motivert ut fra "et oppriktig ønske om å bistå somaliere i Norge med forsendelse av penger til behovstrengende i Somalia". Et hovedspørsmål ved straffutmålingen er også i vår sak nettopp om, og i tilfelle i hvilken grad, et slikt motiv skal tillegges vekt. Jeg er enig med førstvoterende i sak 2005/20 (HR-2005-00879-A) i at formålet bør tillegges vekt i formildende retning, og viser til denne avgjørelsen. Tilsvarende gjelder for det

forhold at Økokrim under etterforskningen av saken må sies å ha gått svært hårdhendt frem. Om bakgrunnen for den fremgangsmåten som ble valgt, viser jeg igjen til førstvoterendes bemerkninger i sak 2005/20 (HR-2005-00879-A).

- (16) Også i vår sak må det ytterligere i formildende retning få betydning at domfelte i betydelig grad har bidratt til oppklaring av saken, og at det nå er gått relativt lang tid siden de straffbare handlinger ble begått.
- (17) Selv om det særlig i objektiv henseende kan påvises visse forskjeller med hensyn til de straffbare handlinger som A er domfelt for i vår sak, og grunnlaget for domfellelsen av D i sak 2005/20 (HR-2005-00879-A), er jeg kommet til at straffen også her passende kan settes til fengsel i ett år, hvorav seks måneder gjøres betinget med en prøvetid på to år.
- (18) Som det fremgår av min gjengivelse av lagmannsrettens domsslutning sammenholdt med tingrettens, ble A idømt et nærmere avgrenset rettighetstap. Det er påtalemyndighetens anke som står til prøvelse i vår sak. Imidlertid kan rettighetstap som straff prøves selv om det er fengselsstraff angrepet er rettet mot, jf. straffeprosessloven § 314 første ledd nr. 2 og Rt. 1994 side 1272.
- (19) Når det gjelder spørsmålet om rettighetstap bør idømmes, viser jeg til førstvoterendes generelle bemerkninger i sak 2005/20 (HR-2005-00879-A) om bruk av rettighetstap, som jeg tiltrer. Også i vår sak gjelder at det er begått grove brudd på regnskapsloven og ligningsloven. Men virksomheten har også her hatt et humanitært, og ikke et økonomisk, formål. A har heller ikke hatt personlige inntekter fra virksomheten. Det er videre gått lang tid siden de straffbare handlinger ble begått. Etter en samlet vurdering er jeg kommet til at rettighetstap ikke bør idømmes.
- (20) Jeg går så over til å behandle *påtalemyndighetens anke overfor B*.
- (21) Domfellelsen gjelder for B forsettlig overtredelse av valutareguleringsloven med tilhørende forskrift. Når det gjelder betydningen av at bestemmelsen om adgang til å drive betalingsformidling med utlandet ved lovendring i 2003 ble flyttet fra valutareguleringsforskriften til finansieringsvirksomhetsloven § 4a-1 samt den derav følgende lavere strafferamme, viser jeg til førstvoterendes bemerkninger i sak 2005/20 (HR-2005-00879-A). Det samme gjelder spørsmålet om det foreligger særlig skjerpene omstendigheter, jf. samme lov § 5-1. Følgen av disse synspunkter er at B må straffes med bot.
- (22) Lagmannsretten har også i vår sak fastsatt boten til 10 000 kroner. For det tilfelle at det ikke foreligger særlig skjerpene omstendigheter som nevnt, har påtalemyndigheten akseptert bøtenivået, og jeg ser for min del ikke grunn til å fravike lagmannsrettens utmåling.
- (23) B har sittet 21 dager i varetektsfengsel. Utholdt varetekt skal ved utmåling av bot ikke bare gå til fradrag i den subsidiære fengselsstraffen, men også i den bot som er utmålt. Boten bør her anses gjort opp ved utholdt varetekt.
- (24) Da jeg etter domskonferansen vet at jeg er i mindretall når det gjelder spørsmålet om rettighetstap bør idømmes, utformer jeg ingen domskonklusjon:

- (25) Dommer **Stang Lund**: Jeg er enig med førstvoterende i at straffen for A settes til fengsel i ett år, hvorav seks måneder gjøres betinget. For B kan jeg slutte meg til at boten settes til 10 000 kroner, som anses fullbyrdet ved utholdt varetektsfengsel. I begge tilfeller kan jeg i det vesentlige slutte meg til førstvoterendes begrunnelse.
- (26) Som lagmannsretten har jeg imidlertid kommet til at A etter straffeloven § 29 nr. 2 bør fradømmes retten til å drive selvstendig næringsvirksomhet, til å ha stilling som daglig leder eller annen ledende stilling i noe selskap og til å sitte i noe selskaps styre. Rettighetstapet skal ikke omfatte tolketjeneste, undervisning eller lignende, og heller ikke næringsvirksomhet som enkeltforetak. Jeg viser til lagmannsrettens begrunnelse, som jeg i hovedsak kan slutte meg til. De forsettlige og grove lovbrudd medførte at et stort antall transaksjoner i 1999, 2000 og i 2001 fram til de domfelte ble pågrepet 5. oktober 2001 på om lag 120 millioner kroner og en ikke nærmere angitt brutto inntekt ble holdt skjult for norske myndigheter. På grunn av tidsforløpet er jeg enig med lagmannsretten i at fradømmelsen bør begrenses til tre år.
- (27) Jeg stemmer for denne

D O M:

I lagmannsrettens dom gjøres disse endringer:

1. For A settes straffen til fengsel i 1 – ett – år, hvorav fullbyrdelsen av 6 – seks – måneder utstår etter reglene i straffeloven §§ 52 til 54 med en prøvetid på 2 – to – år.
2. Boten på 10 000 kroner som B er ilagt, anses fullbyrdet ved utholdt varetekt.

- (28) Dommer **Skoghøy**: Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende, dommer Støle.
- (29) Dommer **Øie**: Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med annenvoterende, dommer Stang Lund.
- (30) Dommer **Coward**: Likeså.
- (31) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

I lagmannsrettens dom gjøres disse endringer:

1. For A settes straffen til fengsel i 1 – ett – år, hvorav fullbyrdelsen av 6 – seks – måneder utstår etter reglene i straffeloven §§ 52 til 54 med en prøvetid på 2 – to – år.
2. Boten på 10 000 kroner som B er ilagt, anses fullbyrdet ved utholdt varetekt.

Riktig utskrift bekrefte: